

PAPER DETAILS

TITLE: Vergi Dairesi Başkanlığı Çalışanlarının Vergi Algıları: Antalya Örneği

AUTHORS: Burak ALP,Ünal TÖNGÜR

PAGES: 151-172

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/589463>

Vergi Dairesi Başkanlığı Çalışanlarının Vergi Algıları: Antalya Örneği

Tax Perceptions of the Employees in the Tax Office Directorate: The Case of Antalya

Burak ALP¹

Ünal TÖNGÜR²

Geliş tarihi: 16.07.2018, Kabul tarihi: 01.09.2018, Basım tarihi: 30.11.2018

Özet

Bu çalışmada vergi dairesinde çalışan vergi memurlarının Türkiye'deki vergi sistemine ilişkin algıları, "vergileme ilkeleri, mükellef tutumları, vergi bilinci, vergi suçları ve vergi denetimi" alt ayrımlarında incelenmektedir. Çalışma kapsamında Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı'nda vergi denetimi görevlerinde yer alan 156 gelir uzmanına vergi algılarıyla ilgili 25 sorudan oluşan bir anket yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle vergi memurlarının vergi algıları ayrıntılı olarak ortaya konmakta, vergi sistemindeki temel aksaklıklara ilişkin tespitler ve politika yapıcılara ışık tutacak çeşitli çözüm önerileri sunulmaktadır. Hem mükellef ile idare arasındaki uyumun sağlanması hem de vergi sistemimizdeki aksayan yönlerin tespit edilmesi ve çözüm önerileri geliştirilmesi için vergi dairesi çalışanlarının algı ve görüşlerinin hesaba katılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Vergi Algısı, Vergi İdaresi, Vergileme İlkeleri, Antalya*

JEL Kodları: H20, H25, H26

Abstract

This study examines the tax perceptions of the employees in the tax office directorate according to principles of taxation, taxpayer attitudes, tax awareness, tax crimes and tax inspection. In this study, a questionnaire that includes 25 questions concerning tax perceptions is performed on 156 tax officers, which are working in the tax administration units of Antalya. Based on the findings of the analysis on tax perceptions explored, some policy implications and proposals are offered. It is highlighted that tax perceptions of the employees in the tax office directorate should be taken into account for determining problems and improving tax collecting process in the context of the harmony between taxpayers and tax office.

Keywords: *Tax Perception, Tax Administration, Principles of Taxation, Antalya*

JEL Codes: H20, H25, H26

¹ Gelir Uzmanı, Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı, Denetim Koordinasyon Müdürlüğü

brkalpz@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5148-6096>

² Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Dr. Öğretim Üyesi

unaltongur@akdeniz.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6891-6854>

Giriş

Vergiler, kamu harcamaları finansmanında her zaman en önemli araçlardan biri olmuştur. Günümüzde kamu harcamaları ve devletin ekonomi içindeki payı dikkate alındığında, vergilerin daha da belirgin bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Vergileme ilkelerinin seçiminde önemli olan, vergi sisteminin mali, ekonomik ve sosyal hedeflerinin gerçekleşmesi sağlamasıdır. Vergi sisteminin işlerliği açısından, vergileme ilkelerinin yanı sıra, vergi mükelleflerinin tutumları, vergi bilinci, vergi denetimleri ve vergi suçlarının her biri hayati derecede öneme sahiptir. Bu unsurların herhangi birinde meydana gelecek bir aksaklık, sadece devletin vergi gelirlerinde değil ekonominin genel işleyişinde de olumsuz etkilere yol açar. Vergi dairesi çalışanlarının vergi algıları ve uygulamada karşılaştığı sorunların tespit edilmesi sonucu, vergi sistemi içinde yer alan tüm tarafların daha uyumlu hareket etmelerine ve dolayısıyla kamu harcamalarının finansmanı açısından önemli çıkarımlara yol açacak ve politika yapıcılara fikir verici bilgiler sunacaktır.

Bu çalışmanın amacı, Antalya örneği için vergi memurlarının vergi algısını ortaya koymaktır. Literatürde bu çalışmanın araştırma sorularına benzer soruları içeren iki çalışma vardır. Cansız (2014), defterdarlık çalışanlarının vergileme ilkelerine ilişkin algılarını ve Cansız (2015), defterdarlık çalışanlarının Türk Vergi Sistemi'ne ilişkin algılarını incelemiştir. Bahsedilen her iki çalışma da Afyonkarahisar Defterdarlığı çalışanlarına yapılan anketlere dayanmaktadır.

Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı çalışanlarının vergi algıları ve vergileme ilkelerine bakışlarının incelendiği bu çalışmanın literatüre katkıları şu şekilde sıralanabilir: Bu çalışma, bildiğimiz kadarıyla, Antalya özelinde vergi dairesi çalışanlarının vergi algılarını inceleyen ilk çalışmadır. Vergi algılarının cinsiyet ve deneyime göre farklılaşıp farklılaşmadığı hususu da bu çalışmada ele alınmaktadır. Belirtilmesi gereken önemli başka bir nokta ise, daha önceki çalışmalardan farklı olarak, bu çalışmada yapılan tüm analizler istatistiksel testlere dayandırılmaktadır.

Çalışmanın izleyen bölümlerinde vergileme ilkeleri, mükellef tutumları, vergi bilinci, vergi suçları ve vergi denetimi kavramlarının teorik perspektiflerine ve vergi sistemindeki işlevlerine değinilmektedir. İkinci bölümde, kullanılan veri ve yöntem hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde, kullanılan anket verilerinden hareketle vergi memurlarının vergi algılarına ilişkin karşılaştırmalı analizler yapılmakta ve bulguların tartışılmasına yer verilmektedir. Sonuç bölümünde ise çalışmanın temel bulguları kısaca özetlenerek vergi sistemindeki aksaklıklar hakkında genel değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca çeşitli politika önerilerinde bulunmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Vergileme İlkeleri

Toplum halinde yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarının karşılanması için oluşturmuş oldukları en önemli organizasyon olan devletin, kendisinden beklenen fonksiyonları yerine getirmesi için finansal kaynaklara ihtiyacı vardır. Bu finansal kaynakların en önemlisi vergilerdir ve bundan dolayı vergiler, devletin var olabilmesinin en temel koşuludur (Şentürk, 2006: 16). Verginin literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Temel olarak vergi, devletin egemenlik gücüne dayanarak bireylerden ve kurumlardan aldığı kamu geliridir. Alman Vergi Kanunu (Abgabenordnung-1977) üçüncü paragrafında, şöyle bir tanımlama yapılmaktadır: *“Vergiler herhangi belirli bir hizmetin karşılığı olmaksızın ve kamu tüzel kişisi tarafından gelir sağlamak üzere, kanunen mükellef durumunda bulunan herkese bir kez veya sürekli olarak yaptırılan para ödemeleridir.”* bu ifade kanuni ve gerçekçi olarak açıklanmıştır. Bu tanım, hem vergi uygulamasına ışık tutmakta hem de bilimsel açıdan bir değer taşımaktadır. Ancak bu tanımın bazı sakıncalar doğurabileceği göz önüne alınmış ve Türk Vergi Usul Kanunu’nda bu şekilde bir tanıma yer verilmemiştir (Tuncer, 2003: 118).

Vergi teorisinin özünü oluşturan iki temel konu vardır. Bu konulardan birincisi toplum refahının artırılması için vergilerin nasıl tasarlanması gerektiğidir. Vergilemede adaletin ve etkinliğin sağlanmasıdır. İkincisi ise devletin uyguladığı çeşitli vergilerin ekonomik etkileri ile ilgilidir. Bu noktada yanıtlanması gereken iki önemli soru vardır: “Vergiler kişilerin tüketim, tasarruf ve işgücü tercihleri üzerinde ya da firmaların yatırım kararları üzerinde nasıl etki yapar?” ve “Vergi yükünü kim taşır?”. Kamu tercihi teorisi yaklaşımında vergi teorisinin asıl konusu, vergi koyma gücünün anayasal düzenlemeler ile sınırlandırılması ve kamu giderlerinin azaltılması şeklinde düzenlemelerin yapılmasıdır (Çelikkaya ve Sağbaş, 2013: 3). Ayrıca son yıllarda ülkelerin geleneksel vergi yapıları da değiştiğinden, özellikle ekonomik küreselleşmenin ülkelerin birbirleri ile “vergi” rekabetinin artmasına yol açtığı da belirtilmelidir (Çevik, 2004: 154).

Sosyal devletlerde toplum bireyleri birtakım sosyal haklar elde etmektedir. Bireyler elde ettikleri bu hakların yanında bazı ödevleri de yerine getirmek zorundadırlar ve 1982 Anayasasında 73. Maddesinde yer alan “vergi ödevi” ülkemizdeki bu ödevlere örnek olarak verilebilir:

“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle

oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir” (Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, 1982).

Yukarıda belirtilen hükümde vergileme ilkelerinden genellik, adalet, kanunilik, eşitlik ve ödeme gücü ilkesi belirtilmektedir (Tekbaş, 2009: 203).

1.2. Mükellef Tutumları

“Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu düşen gerçek veya tüzel kişidir” (VUK md. 8). Mükelleflerin vergileri ödeme isteğinde veya vergileri algılamasında sosyal faktörlerin yanında, yaşadığı toplumun kültürü, örf ve adetleri, vergi bilinci, vergi ahlakı da etkilidir (Taşkın, 2010: 73). Vergi mevzuatının çok sayıda düzenlemelerden oluşması ve vergi kanunlarında açık ve net olmayan ifadelerle yer verilmesi mükelleflerin vergi algısını zorlaştırmakta, bu sebeple de mükellefler ile idare arasında uyum sorunları yaşanmaktadır. Mükelleflerin gönüllü uyumu için öncelikle vergi kanunları açık ve anlaşılır olması gerekir. Vergi sistemlerinde bu durum tam anlamıyla sağlanamamaktadır (Saraçoğlu ve Çelik, 2003: 41).

Günümüz vergi sisteminde mükelleflerle işbirliğine gidilmesi, vergi sisteminin başarılı olmasının temel şartıdır. Vergi uyumunun yükseltilmesi için mükellefler ile beraber hareket edilmesini anlayan vergi idaresi, vergi mükelleflerinin güvenini sağlayacak ve vergide gönüllü uyumu arttıracak düzenlemeler ve uygulamalar yapmakta ve mükelleflerin beklentilerini de dikkate almaktadır (Gerçek, 2006: 122-123).

Vergi oranı, vergi borcunun hesaplanabilmesi için verginin matrahı üzerine uygulanan yüzde nispettir. Vergi uyumu hakkında yapılmış literatürdeki çalışmalar, genelde vergi oranı ile vergi geliri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Örnek verecek olursak Laffer eğrisi analizinde, vergi oranının belirli bir sınırın üstüne çıkması vergi hasılatını azaltacağını ve vergi oranının en uygun (optimal) seviyeyi aşması durumunda da vergi gelirlerinin azalmaya başlayacağını ortaya koymuştur. Bunun sebebi ise, insanların çalışmak yerine vergilendirilmeden para kazanmanın yollarını aramasıdır. (Demir, 2009: 7). Sonuç olarak vergi ödeme isteği ile vergi oranları arasında ters yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

Vergi alacağını ortadan kaldıran sebeplerden biri de vergi affıdır. Vergi teorisi açısından, kamu hukukundan doğan vergi, ancak bir kanunla konulur, kanunla değiştirilir ve kanunla kaldırılabilir. Bu nedenle vergi affı, doğmuş bir verginin ortadan kaldırılması anlamına geldiği için olumlu bir kavram değildir. Ancak uygulamada mali, ekonomik ve sosyal nedenler ile vergi affına başvurulduğunu görüyoruz. Bu bir realite olduğuna göre, vergi hukuku açısından vergi aflarını ve hukuki sonuçlarını incelemek kaçınılmaz bir zorunluluktur (Tuncer, 2003: 78).

1.3. Vergi Bilinci

Vergi bilinci üzerine literatürde birçok tanım söz konusudur. Bu tanımlamaların vergi bilinci kavramına iki noktada baktıkları göze çarpmaktadır. Bu hususların birincisi vergi mükelleflerinin vergileri algılama farkındalığıdır. Bu kavram, vergi mükelleflerin, vergi mevzuatı hakkında yeterli bilgisinin olması şeklinde daha da geniş biçimde ifade edilebilir. Diğer husus ise mükelleflerin vergileri neden ödemesi gerektiğini bilmesidir (Güner, 2008: 5).

Devletlerin görevleri ve sorumlulukları zamanla değişme göstermiş ve yaptıkları harcamalar da değişmiştir. Buna bağlı olarak devlet harcamaları da artmıştır. Bu harcamaların finansmanı, çoğu ülkede olduğu gibi vergilerden sağlanmaktadır. Vergiler, eski zamanlarda mali (fiskal) amaç için alınırken, 18.yy'dan sonra sosyal ve ekonomik amaç ile de alınmıştır. Buna bağlı olarak kamu giderlerinin finansmanı olan vergiler maliye politikası aracı olarak da kullanılmış ve önemi artmıştır. Devletin vatandaşlarına karşı görev ve sorumluluklarının artması devlet ile birey ilişkisini daha güçlendirmiştir. Vergiler, bu yüzden sosyolojik ve psikolojik olarak da ele alınmaktadır. Bu sebeple vergi bilinci kavramı gelişmekte ve önemi daha da artmaktadır (Çiçek, 2006: 21).

Vergi bilincinin yerleştiği toplumlarda, mükellefler, ödemiş oldukları vergilerin devlet tarafından nasıl ve nerelere harcandığını bilirler. Devlet harcamalarını vatandaşları yararına yapar ve bunu bilen mükellefler da yükümlülüklerini isteyerek yerine getirir (Organ ve Yegen, 2013: 243).

1.4. Vergi Suçları

Devletler eski çağlardan günümüze kadar vergi gelirini yükseltmek için sürekli bir uğraş içinde olmuştur. Mükelleflerin vergiye karşı olan davranışlarını olumlu yönde değiştirmek ve mükelleflerin vergi ödeme isteklerini arttırabilmek için çeşitli düzenlemelerin olması bu uğraşların temeli olmuştur. (Tosuner, 2007: 9). Vatandaşlar ödemiş oldukları vergilerden doğrudan fayda sağlayamadığı ve satın alma güçlerinin düşmesi nedeni ile vergi ödeme konusunda isteksiz olurlar. Bu yüzden mükellefler vergi ödememeye veya daha az vergi ödemeye çalışırlar ve mükellef ya da vergi sorumluları yasa dışı yollar ile vergi kaybına sebep olur. Böylece yükümlülüklerini yerine getirmeyen ya da vergi kaybına neden olan vatandaşlar için mevzuatta vergi suçları ve cezaları düzenlemiştir. (Altundış, 2007: 168).

Vergi suçu, Vergi Usul Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Vergi ceza hukukunun temel kavramıdır. Kanunlarla ödevli bulunan vergi yükümlüsü veya vergi sorumlusu tarafından ya da vergilendirme işlemlerindeki görevliler tarafından, vergi kanunlarında gösterilen maddi ve biçimsel yükümlülüklerle aykırı olarak işlenen fiillerdir (Pehlivan, 2013:102). Vergi suçları kural olarak

yargı kararı gerekmeksizin vergi daireleri tarafından kesilen para cezası ile cezalandırılmaktadır. Ancak yasadaki kamu düzenini bozan nitelikli vergi suçları için idari para cezası ve hürriyeti bağlayıcı cezalar da öngörülmüştür.

1.5. Vergi Denetimi

Denetim, yapılacak olan işin doğru ve o işin standartlara uygun olarak yapılıp yapılmadığını teftiş etmek, incelemek, kontrol etmektir. Literatürde ise iktisadi olaylarla ve iktisadi çalışmalarla ilgili yönetimin sunmuş olduğu iddiaların önceden kuralları konulmuş standartlara olan uygunluğunun derecesini belirlemek; sonuçları menfaat gruplarına bildirmek için alanında tecrübeli, bağımsız ve tarafsız kişilerce kanıtların toplanması ve bu kanıtların değerlendirilmesini kapsayan sistematik bir süreçtir (Yılmaz, 2015: 1).

Vergi denetiminin birçok tanımı bulunmaktadır. Vergi idaresi tarafından “mükelleflerin vergi mevzuatına ne kadar uyulduğunun belirlenmesi” olarak tanımı yapılabilir (Abdioğlu, 2007: 16). Vergi mükelleflerinin bulundukları faaliyetlerle ilgili ödeyecekleri vergi miktarlarının ve beyanlarının, doğruluğunu vergi hükümlerine uygunluğunu araştırmak olarak da tanımlanabilir. Vergi idaresi tarafsız bir şekilde kanıt toplar. Bu kanıtları değerlendirir ve sistematik bir süreçte vergi denetimini gerçekleştirir (Koç, 2011: 90). Vergi denetimi; vergi mükelleflerinin yasalara uymasını sağlar. Bilerek ya da bilmeyerek yapmış oldukları vergi hatalarını önler ve vergi kaçakçılığını azaltmayı hedefler (Can, 1981: 66).

Vergi Usul Kanunu’nda “Vergi Denetimi” başlığında bir düzenleme bulunmamaktadır. Mevzuatta vergilendirme bölümünde denetim kavramı, yoklama ve inceleme başlığı altında düzenlenmiştir. Hâlbuki vergi denetimi, vergi incelemesine nazaran çok daha yüzeysel ve sınırlı bir kavram olarak karşımıza çıkar. Vergi denetimini vergi dairesi memurları yaparken; vergi incelemesini vergi müfettişleri ya da vergi dairesi müdürleri yapabilmektedir. (Somuncu, 2014:134).

2. Veri ve Yöntem

Vergi dairesi çalışanlarının vergi algılarını tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada kullanılan veri, Kasım 2017’de Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı’nda çalışan gelir uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilen anketten elde edilmiştir³. Anket sorularının hazırlanması aşamasında büyük ölçüde Cansız (2014; 2015) çalışmalarından yararlanılmıştır. Uygulanan ankette vergileme ilkeleri, mükellef tutumları, vergi bilinci, vergi suçları ve vergi denetimine ilişkin olarak toplam 25 soru yer almaktadır. Bu sorular, vergi algılarına ilişkin olarak oluşturulan ifadelerden oluşmakta ve anketi cevaplayan kişinin ilgili her bir ifadeye katılım düzeyini 5’li Likert ölçeğine göre cevaplandırması

³ Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ve sunulan görüşler tamamen yazarlara aittir ve hiçbir şekilde Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı’nın resmi görüşünü yansıtmaz.

istenmektedir. Anket sorularının test ölçeği açısından güvenilirliğine (ya da içsel tutarlılığına) ilişkin olarak değerlendirmelerde kullanılan Cronbach Alfa değeri 0.80 olarak hesaplanmıştır⁴. Ankette katılımcılardan kimliklerini açığa çıkarabilecek herhangi bir soru yer almamıştır. Anket 156 kişi ile yapılmış ve bunların 86'sı erkek (% 55) ve 70'i (% 45) kadındır. Anketi cevaplandıranların 67'si (% 43) 10 yıldan daha az bir süredir çalışanlardan, 89'u (% 57) ise 10 ve uzun süredir çalışanlardan oluşmaktadır. Son olarak katılımcıların 146'sı (% 94) lisans mezunlarından, 10'u (% 6) ise yüksek lisans ya da doktora mezunlarından oluşmaktadır.

3. Bulgular ve Tartışma

Vergileme ilkelerine ilişkin anket soruları ve sorulara verilen cevapların yüzde dağılımı Tablo 1'de sunulmaktadır. Ankete katılanların Türk vergi sisteminde vergileme ilkelerinin geçerliliğine ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; % 78'i ödeme gücü ve eşitlik, % 76'sı adalet, % 72'si esneklik, % 69'u belirlilik, % 69'u tarafsızlık ve % 63'ü genellik ilkelerine uyulmadığını belirtmektedir. İktisadilik ilkesinin geçerli olduğunu ifade edenler % 49, verimlilik ilkesinin geçerli olduğunu ifade edenler ise % 46'dır. Katılımcıların % 67'si uygunluk ilkesine ve % 60'ı kanunilik ilkesine uyulduğunu belirtmektedir. Ankete katılanların vergileme ilkelerine ilişkin sorulara vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, genel kabul görmüş vergileme ilkelerinin Türk vergi sisteminde pek sağlanamadığı, hatta bu ilkelerden önemli ölçüde sapmaların olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, Cansız (2014) çalışmasının bulguları ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir.

⁴ Anket sorularına ilişkin Cronbach Alfa değerleri, tüm örneklem ve bazı alt gruplar itibarıyla ayrıntılı olarak ekte verilmektedir (Tablo A1).

Tablo 1: Vergileme İlkeleri

	YÜZDE DAĞILIM				
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Türkiye’de adil bir vergi sistemi vardır (adalet).	44.23	31.41	14.10	8.33	1.92
2. Türkiye’de vergilerin ödeme zamanı mükellefler için uygundur (uygunluk).	12.18	20.51	26.28	38.46	2.56
3. Türkiye’de vergi mevzuatı açık, anlaşılabilir ve ulaşılabilir bir yapıdadır (belirlilik).	34.62	33.97	8.97	19.23	3.21
4. Türkiye’de vergi toplama maliyeti düşüktür (iktisadilik).	19.87	30.77	14.10	28.85	6.41
5. Türkiye’de vergiler kamu harcamalarını karşılamaya yetmektedir (verimlilik).	25.00	28.85	16.03	23.72	6.41
6. Türkiye’de ayırım yapılmadan herkesten vergi alınır (genellik).	37.82	25.64	11.54	19.23	5.77
7. Türkiye’de herkesten ödeme gücü ölçüsünde vergi alınır (ödeme gücü ve eşitlik).	50.00	27.56	12.82	7.05	2.56
8. Türkiye’de vergiler kanunilik ilkesine uygun olarak alınmaktadır (kanunilik).	19.87	19.87	12.18	41.67	6.41
9. Türkiye’de vergi gelirleri ekonominin koşullarına uyum göstermektedir (esneklik).	26.92	44.87	14.74	12.18	1.28
10. Türkiye’de vergilerin miktarı piyasanın işleyişini bozmaz (tarafsızlık).	28.85	39.74	17.95	10.90	2.56

Mükelleflerin Vergi Usul Kanununda (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2014) düzenlenen ödevlerine ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında (Tablo 2), ankete katılanların % 85’inin Türkiye’deki vergi mükelleflerinin yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getirmediğini ifade ettiği görülmektedir. Katılımcıların % 67’si Türkiye’de gelir dağılımı adaletsiz olduğu için vergilerin ödenmediğini ifade etmiştir. Vergi oranları düşürülürse

mükelleflerin ödeme isteklerinin artacağını belirtenlerin oranı % 66'dır. Katılımcıların % 76'sı ise Türkiye'deki vergi aflarının mükelleflerin vergi ödeme isteklerini olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Cansız (2015) çalışmasının bulguları ile benzer olan bu sonuçlardan hareketle Türkiye'deki mükelleflerin vergi ödeme istekleri ile gelir dağılımı adaletinin, çıkarılan vergi af yasalarının ve vergi oranlarının ilişkisine dair bir çıkarım yapılabilir. Türkiye'deki gelir dağılımı adaletli olduğunda, vergi oranları yüksek olmadığı ve sık sık vergi af yasaları çıkarılmadığında mükelleflerin, vergi ödeme gayretlerinin artacağı ve yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getirebileceği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 2: Mükellef Tutumları

	YÜZDE DAĞILIM				
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
11. Türkiye'de vergi mükellefleri yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getirmektedir.	37.18	48.08	5.77	7.05	1.92
12. Türkiye'de gelir dağılımı adaletsiz olduğu için vergiler ödenmemektedir.	10.90	13.46	8.97	44.23	22.44
13. Türkiye'de vergi oranları düşürülürse mükellefleri ödeme istekleri artar.	5.13	11.54	17.31	43.59	22.44
14. Türkiye'de vergi afları mükelleflerin vergi ödeme isteklerini olumsuz etkiler.	5.77	7.05	10.90	30.77	45.51

Tablo 3'te Türkiye'de vergi ödeme bilincine yönelik algılar yer almaktadır. Katılımcıların % 83'üne göre mükelleflerin vergi ödeme bilinçleri düşüktür. Ciddi biçimde yüksek olan bu oran ile tutarlı diğer bir bulgu ise, katılımcıların % 67'sinin vergilerin vatandaşlık görevi olarak algılanmadığını belirtmiş olmalarıdır. Vergi bilincini iyileştirmek amacıyla bir öneri getiren "Türkiye'de ilkokuldan üniversiteye kadar okullarda vergi bilinci dersleri konmalıdır" ifadesini ise katılımcıların % 77'si uygun bulmuştur. Tablo 3'ten de anlaşılacağı üzere Türkiye'de vergi bilinci konusunda aksaklıklar olduğu gözlenmektedir. Bu sonuçların Cansız (2015) çalışmasının bulguları ile benzer olduğu belirtilebilir. Bu konuda özellikle mükelleflerde vergiye karşı oluşmuş direncin, bilgilendirme ve eğitim çalışmaları ile kırılabilmesi ve sonrasında ise gönüllü uyumun artırılabilmesi söylenebilir.

Tablo 3: Vergi Bilinci

	YÜZDE DAĞILIM				
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
15. Türkiye’de vergiler vatandaşlık görevi olarak algılanmaktadır.	32.69	34.62	14.74	12.82	5.13
16. Türkiye’de mükelleflerin vergi ödeme bilinci yüksektir.	43.59	39.10	8.97	6.41	1.92
17. Türkiye’de ilkokuldan üniversiteye kadar okullarda vergi bilinci dersleri konmalıdır.	3.85	7.69	11.54	34.62	42.31

Katılımcıların % 70’i vergi suçlarına devlete karşı işlenmiş suçlar olarak bakmak gerektiğini, % 74’ü vergi kaçırıcılar için cezai yaptırımların yeterli olmadığını ve % 72’si vergi kaçırıcıların teşhir edilmesi gerektiğini belirtmektedir (Tablo 4). Ancak, vergi suçlarının yaptırımının hapis cezası olması gerektiğini düşünenlerin oranı % 47’dir. Bu sonuçlara göre, Gelir idaresinin vergi borcu yüksek olan vatandaşları ilan etmesi ve cezai yaptırımlarının genişletilmesi düşünülebilir. Modern hukuk sistemlerinde “parayla işlenen suçların yaptırımı yine parayla olmalı” düşüncesi vardır. Anket bulgularında da vergi suçlarının yaptırımının hapis cezası olması gerektiğini düşünenlerin oranının görece az olması, bu düşünceyle paralellik göstermektedir. Ancak “parayla işlenen suçların yaptırımı yine parayla olmalı” düşüncesinin devlet otoritesini zayıflatabileceği ve vergi suçu işleyenler için hapis cezaları yaptırımının yeniden düzenlenmesi gerektiğini ifade eden görüşler de mevcuttur (Cansız, 2015: 441).

Tablo 4: Vergi Suçları

	YÜZDE DAĞILIM				
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
18. Türkiye’de vergi suçlarına devlete karşı işlenmiş suçlar olarak bakmak gerekir.	7.05	14.10	8.97	32.69	37.18
19. Türkiye’de vergi kaçırانlar için cezai yaptırımlar yeterli değildir.	6.41	8.97	10.26	37.18	37.18
20. Türkiye’de vergi kaçırانları teşhir etmek gerekir.	10.26	8.97	8.33	36.54	35.90
21. Türkiye’de vergi suçlarının yaptırımı hapis cezası olmalıdır.	9.62	13.46	30.13	22.44	24.36

Tablo 5’te çalışanların vergi denetimlerine ilişkin algılarına ait dağılımlar verilmektedir. Buna göre katılımcıların % 72’si vergi denetimlerinin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların % 42’si Türkiye’de vergi denetimlerinde kesilen cezaların tahsil edilemeyecek kadar fazla olduğunu düşünürken, % 38’i bu ifadeyi uygun bulmamıştır. Katılımcıların % 69’u vergi denetimlerine yeterince önem verilmediğini ve “Yaygın ve Yoğun Vergi Denetimi” kavram olarak tanımlanması gerektiğini düşünürken % 20’ si ise kararsız kalmıştır. Katılımcıların % 86’sı genel tebliğlerin birleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Verilen cevaplardan hareketle, Türkiye’de vergi denetimlerinin yetersizliğinin yanında vergi suçu işleme yaygınlığının da söz konusu olduğu söylenebilir. Hatta vergi gelirlerinin yetersizliğinin, büyük ölçüde vergi suçlarının yaygınlığının bir sonucu olduğu ve tam da bu noktada Gelir İdaresi Başkanlığının “yaygın ve yoğun vergi denetimi” kavramını tanımlamasının gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla vergi suçu işleme imkânlarının daraltılması ve kayıt dışılığın azaltılması ile vergi gelirlerinin artırılacağı beklenebilir.

Tablo 5: Vergi Denetimi

	YÜZDE DAĞILIM				
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
22. Türkiye’de vergi denetimleri yeterli şekilde yapılamamaktadır.	7.05	7.05	13.46	38.46	33.97
23. Türkiye’de vergi denetimlerinde kesilen cezalar, tahsil edilemeyecek kadar fazladır.	10.26	28.21	19.23	25.00	17.31
24. Türkiye’de Vergi Mevzuatında vergi denetimlerine yeterince önem verilmemiştir ve “Yaygın ve Yoğun Vergi Denetimi” kavram olarak tanımlanmalıdır.	2.56	8.97	19.87	37.18	31.41
25. Genel tebliğler birleştirilerek daha basit ve kanun hükümlerine uygun tek bir metin haline getirilmelidir.	3.21	3.85	7.05	25.00	60.90

Vergi dairesi çalışanlarının vergi algılarının bazı alt gruplara göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla cinsiyet ve deneyim boyutları göz önüne alınmıştır. Anket sorularındaki ifadelerle “kesinlikle katılıyorum” ya da “katılıyorum” seçeneklerinden herhangi birini belirtenler “katılanlar” grubu, “kararsız”, “katılmıyorum” ya da “kesinlikle katılmıyorum” seçeneklerinden herhangi birini belirtenler ise “diğer” grup olarak ele alınmıştır. Vergi algılarına yönelik olarak sorulan ifadelerle katılma yüzdeleri arasında cinsiyet ve deneyime göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık olup olmadığını saptamak için kategorik değişkenler arası karşılaştırmada kullanılan ki-kare testi yapılmıştır. Anket ifadelerine katılma oranları ve hesaplanan ki-kare test istatistikleri ait p-değerleri Tablo 6’da verilmektedir. Bu çalışmada, hesaplanan test istatistiklerinden hareketle yapılan tüm yorumlarda anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Türk vergi sisteminde vergileme ilkelerinin sağlanma düzeylerine cinsiyet boyutuna göre bakıldığında; ödeme gücü ve eşitlik, esneklik ve tarafsızlık ilkelerinin sağlandığını düşünen erkek çalışanların oranı böyle düşünen kadın çalışanlara göre daha fazladır. Bu farklılaşmanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Vergilerin vatandaşlık görevi olarak algılandığını ve mükelleflerin vergi ödeme bilinçlerinin yüksek olduğunu belirten kadın çalışanların oranı, bu şekilde düşünen erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazladır. İlkokuldan üniversiteye kadar okullarda vergi bilinci konmalıdır ifadesini belirten erkek çalışanların oranı ise bu şekilde düşünen kadın çalışanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksektir. Vergi suçlarının yaptırımının hapis cezası olması gerektiğini ifade eden erkek çalışanların oranı kadın çalışanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksektir. Mükellef tutumları ve vergi denetimine ilişkin ifadelerle katılma düzeyleri arasında ise cinsiyet boyutuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklar görülmemektedir.

Tablo 6: Alt Gruplara Göre İfadelere Katılma Oranları

	Erkek	Kadın	Chi2 (1)	Az	Çok	Chi2 (1)
	%	%	(p)	deneyi mli	deneyi mli	(p)
Vergileme ilkeleri						
Soru 1	12.80	7.14	(0.248)	16.42	5.62	(0.028)
Soru 2	46.51	34.29	(0.093)	43.29	39.33	(0.619)
Soru 3	22.09	22.86	(0.909)	28.36	17.98	(0.098)
Soru 4	37.21	32.86	(0.571)	31.35	38.20	(0.375)
Soru 5	31.39	28.57	(0.702)	29.86	30.33	(0.948)
Soru 6	26.74	22.85	(0.577)	35.82	16.86	(0.007)
Soru 7	15.12	2.86	(0.010)	13.44	6.74	(0.161)
Soru 8	47.68	48.57	(0.911)	61.20	38.20	(0.004)
Soru 9	18.61	7.14	(0.037)	20.90	7.87	(0.018)
Soru 10	18.60	7.14	(0.037)	14.93	12.36	(0.642)
Mükellef tutumları						
Soru 11	11.63	5.71	(0.109)	8.96	8.99	(0.994)
Soru 12	65.12	68.57	(0.649)	65.67	67.42	(0.819)
Soru 13	61.63	71.43	(0.169)	74.63	59.55	(0.039)
Soru 14	80.23	71.42	(0.199)	70.15	80.90	(0.101)
Vergi bilinci						

Soru 15	12.79	24.29	(0.033)	13.44	21.35	(0.202)
Soru 16	4.65	12.86	(0.043)	4.48	11.24	(0.131)
Soru 17	82.56	70.00	(0.047)	76.12	77.53	(0.836)
Vergi suçları						
Soru 18	69.76	70.00	(0.975)	62.69	75.28	(0.046)
Soru 19	76.75	71.43	(0.450)	71.64	76.41	(0.500)
Soru 20	76.75	67.14	(0.095)	68.66	75.28	(0.359)
Soru 21	58.14	32.86	(0.002)	37.32	53.94	(0.037)
Vergi denetimi						
Soru 22	75.58	68.57	(0.330)	67.16	76.41	(0.201)
Soru 23	38.37	47.14	(0.270)	35.83	47.19	(0.155)
Soru 24	68.61	68.57	(0.996)	67.16	69.67	(0.739)
Soru 25	87.21	84.29	(0.602)	80.59	89.89	(0.029)

Vergileme ilkelerinin sağlanma düzeylerine çalışanların deneyimlerine göre bakıldığında; adalet, genellik, kanunilik ve esneklik ilkelerinin sağlandığını ifade eden az deneyim sahibi çalışanların oranı, bu ilkelerin sağlandığını ifade eden çok deneyimli çalışanlara göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazladır. Vergi oranları düşürülürse mükelleflerin ödeme isteklerinin artacağını düşünen az deneyimli çalışanların oranı, bu şekilde düşünen çok deneyimli çalışanlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Türkiye’de vergi suçlarına devlete karşı işlenmiş suçlar olarak bakılması gerektiğini ifade eden ve vergi suçlarının yaptırımını hapis cezası olmalıdır şeklinde belirten çok deneyim sahibi çalışanların oranı, az deneyim sahibi çalışanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksektir. Diğer bir deyişle genel olarak daha az deneyimli çalışanlara göre, daha çok deneyim sahibi çalışanlar vergileme ilkelerinin daha az sağlandığını, vergi oranları artarsa mükelleflerin ödeme isteklerinin daha az artacağını ifade etmekte ve vergi suçlarının yaptırımının hapis cezası olması gerektiği yönünde daha fazla kanaat belirtmektedir. Daha deneyimli çalışanlar daha fazla vaka ile karşılaştıkları ve dolayısıyla uygulamadaki bilgiye daha fazla sahip oldukları için bu durum beklenen bir bulgudur. Zira çok deneyim sahibi çalışanlar tüm çalışanların genel anlamda olumsuz görüş beyan ettikleri konularda daha güçlü biçimde olumsuz görüş beyan etmektedirler. Deneyimi yüksek olan çalışanların istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha yüksek katılım yüzdesi gösterdiği diğer bir ifade ise genel tebliğlerin birleştirilerek daha basit ve kanun hükümlerine uygun tek bir metin haline getirilmelidir ifadesidir.

Vergi algılarına yönelik sorulan ifadelerin cinsiyet ve deneyime göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık sergileyip sergileyemediğini saptamak için yapılan ki-kare testinin gösterdiği sonuçların analiz yöntemine duyarlı olabileceği hesaba katılmış ve gruplar arası karşılaştırmalar için

alternatif bir yöntem olan Mann-Whitney U testi de yapılmıştır. Mann-Whitney U testi, normal dağılım ve süreklilik özelliğini sağlamayan ama en azından sıralı bir ölçeğin değerlerini alan değişkenlerin gruplar arası farklılaşım farklılaşmadığını tespit etmede kullanılan bir testtir. Bu testin temel mantığında, tüm gözlemler ilgili değişkenin aldığı değere göre bir sıralamaya tabi tutulur ve her bir grup için bu sıra toplamaları karşılaştırılır. Bir grup için gerçekleşen sıra toplamı, aynı grubun beklenen sıra toplamından büyükse sıra farkı pozitif olur ve o grubun ilgili değişken açısından diğer gruba göre daha yüksek değer aldığı anlamına gelir. Bu çalışmada kullanılan anket ifadeleri 5 düzeyli bir sıralamaya sahip oldukları için söz konusu grup karşılaştırmaları için Mann-Whitney U testi kullanılabilir. 1'den 5'e kadar değer alan ifadelere katılma düzeylerinin ortalama, standart sapma, sıra farkları ve hesaplanan Mann-Whitney U testine ait p-değerleri Tablo A1'de cinsiyet gruplarına göre, Tablo A2'de ise çalışan deneyimlerine göre verilmektedir.

Tablo A1'de sıra farkının pozitif bir değere sahip olması kadın çalışanların ilgili ifadeye katılım düzeyinin erkek çalışanlara göre daha yüksek olduğunu, negatif bir değere sahip olması ise erkek çalışanların ilgili ifadeye katılım düzeylerinin kadın çalışanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ulaşılan sonuçların yukarıda yapılan ki-kare testi sonuçlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca ekte verilen sonuçlarda cinsiyet grupları arasında başka dört soru için daha anlamlı farklar bulunduğu göze çarpmaktadır. Vergi kaçırıcılar için cezai yaptırımların yeterli olmadığını, vergi kaçırıcıları teşhir etmek gerektiğini, vergi denetimlerinin yeterli şekilde yapılamadığını ve denetimlerde kesilen cezaların tahsil edilemeyecek kadar fazla olduğunu düşünen erkek çalışanların oranlarının, bu şekilde düşünen kadın çalışanlara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo A2'de sıra farkının pozitif bir değere sahip olması çok deneyim sahibi çalışanların ilgili ifadeye katılım düzeyinin az deneyimlilere göre daha yüksek olduğunu, negatif bir değere sahip olması ise az deneyim sahibi çalışanların ilgili ifadeye katılım düzeylerinin çok deneyimlilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Belirlilik ve tarafsızlık ilkelerinin sağlandığını düşünen az deneyim sahibi çalışanların oranının çok deneyim sahibi çalışanlara göre daha yüksek olduğu sonucu da Tablo A2'de yer alan Mann-Whitney U testi değerlerinden çıkarılabilecek ek bulgulardandır.

Sonuç

Kamu gelirleri içerisinde önemli bir yer tutan vergiler kamu harcamalarının finansmanı için kullanılmakta ve kamu otoritesi de vergi gelirlerinin etkin bir şekilde vatandaşlardan toplanabilmesi için her dönemde çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Mükellefler ise, yük olarak algıladıkları bu düzenlemelere karşılık olarak vergiden kaçınma ve vergi kaçırma gibi tepkiler vermektedir. Mükelleflerin vergi kaçırması vergi mevzuatında suç olarak kabul edilmiş ve çeşitli yaptırımlar ile düzenlenmiştir.

Vergi sistemindeki sorunların giderilmesi için hem kamu otoritesinin hem de mükelleflerin tutumları ve algılarının ortaya konması önemlidir. Bu bağlamda, vergi dairesi çalışanlarının da incelemeye dâhil edilmesine ihtiyaç vardır. Bu çalışmada Antalya özelinde vergi dairesi başkanlığı çalışanlarının, bir verginin doğumundan tahsil edilinceye kadar geçen süreçte uyulması gereken kuralları yansıtan vergileme ilkeleri ile vergi dairesi çalışanları gözüyle mükellefin tutumları, vergi bilinci, vergi suçları ve vergi denetimleri konularındaki görüşleri incelenmektedir.

Bu çalışmadaki bulgular, vergi dairesi çalışanlarının Türkiye’de vergileme ilkelerine yeterince uyulmadığına ilişkin algıları olduğunu göstermektedir. Türk vergi sisteminde vergileme ilkelerinin çoğunun teoride var olmasına rağmen uygulamada tam olarak gerçekleşemediği söylenebilir. Kamu otoritesinin bu ilkelerin sağlanması hususunda hem mevzuat hem de uygulamada iyileştirici düzenlemeler yapması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu düzenlemeler tüm mükelleflere karşı yapılabileceği gibi, aksaklık yaşanan ilkeler özelinde de farklılık sergileyebilir. Devletlerin vergi gelirlerini arttırabilmeleri için vergi bilinci kavramı vatandaşlarda yerleşmiş olmalıdır. Bu bilincin yerleşebilmesi için ise mükellef haklarına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Vatandaşlarda vergi bilincinin oluşması için vergilerin kişiler üzerinde sadece bir yük olarak algılanmasının önüne geçilmeli ve kamu harcamalarının temel finansman kaynağı olduğu algısı yaygınlaştırılmalıdır. Bu noktada, vergi dairesi çalışanlarına mükellef hakları ile ilgili eğitimler verilerek yeni düzenlemeler yapılmasının gerekliliği de belirtilmelidir. Vergilerin tam ve zamanında toplanabilmesi etkin bir vergi denetimine bağlıdır. Etkin bir vergi denetimi ise mükellefleri tam ve zamanında vergi ödemeye teşvik edecek ve böylelikle hem vergi gelirleri artacak hem de kayıt dışılık azalmış olacaktır. Bu noktada, vergi sistemi içinde idare ile mükelleflerin uyumlu bir şekilde çalışmasının önemini belirtmek gerekir. Vergi mevzuatının daha mükellef temelli, daha sade ve daha anlaşılabilir olarak hazırlanması hususuna da ayrı bir önem verilmelidir. Maliye Bakanlığı’nın çıkarmış olduğu genel tebliğler, vergi kanunlarının algılanması ve uygulanması açısından, mükellefler ve vergi idaresi için çok önemli bir yere sahiptir. Vergi mevzuatımızın sık sık değişmesi ve bu sebeple genel tebliğlerin çok sayıda olması da uygulamada aksaklıklara neden olmaktadır. Bu yüzden genel tebliğler kolay anlaşılabilir, ulaşılabilir ve birleştirilebilir şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Bu çalışmayı daha önceki çalışmalardan ayıran hususlardan biri, vergi dairesi çalışanlarının vergi algılarının cinsiyet ve deneyime göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bulunan sonuçlar, vergi algılarında cinsiyet ve deneyime göre belli ölçülerde farklılık olduğunu göstermektedir. Bu konuda politika yapıcılara yönelik en önemli çıkarım, farklı alt gruplardaki algı farklılığının vergi sistemindeki farklı aksaklıklara işaret edebileceğidir. Dolayısıyla vergi sistemindeki ve denetimindeki aksaklıklara çözüm önerileri geliştirirken bu husus da dikkate alınabilir.

Çalışmada ulaşılan bulgulardan hareketle, hem mükellef ve idare arasındaki uyumun sağlanması açısından hem de genel olarak vergi sistemimizdeki aksayan yönlerin tespit edilmesinde ve çözüm önerilerinin geliştirilmesinde vergi dairesi çalışanlarının algı ve görüşlerinin hesaba katılmasının gerektiği söylenebilir. Bu çalışmanın en önemli kısıtlarından biri, kullanılan anket verisindeki gözlem sayısının daha ileri düzeyde istatistiksel analizler yapmak için yetersiz olmasıdır. İleride yapılacak başka çalışmalarda bu husus hesaba katılarak daha fazla sayıda gözlem ile çalışılabilir. Daha yüksek gözlem sayısı ile daha sağlıklı sonuçlar veren faktör analizi gibi parametrik olmayan yöntemler ya da regresyon analizi gibi parametrik yöntemler kullanılabilir.

EKLER

Tablo A1: Anket Sorularına İlişkin Cronbach Alfa Değerleri

	Tümü (n=156)	Erkek (n=86)	Kadın (n=70)	Az deneyimli (n=67)	Çok deneyimli (n=89)
Soru 1	0.786	0.800	0.779	0.820	0.756
Soru 2	0.798	0.821	0.779	0.833	0.769
Soru 3	0.787	0.804	0.779	0.820	0.760
Soru 4	0.793	0.806	0.789	0.822	0.766
Soru 5	0.798	0.812	0.791	0.824	0.774
Soru 6	0.792	0.807	0.784	0.829	0.757
Soru 7	0.781	0.794	0.778	0.814	0.752
Soru 8	0.788	0.802	0.781	0.823	0.760
Soru 9	0.788	0.801	0.784	0.821	0.762
Soru 10	0.790	0.806	0.782	0.824	0.763
Soru 11	0.794	0.805	0.794	0.827	0.762
Soru 12	0.799	0.813	0.800	0.832	0.773
Soru 13	0.805	0.817	0.795	0.829	0.775
Soru 14	0.798	0.824	0.780	0.831	0.767
Soru 15	0.793	0.812	0.782	0.824	0.756
Soru 16	0.789	0.803	0.786	0.822	0.754
Soru 17	0.799	0.815	0.796	0.828	0.771
Soru 18	0.797	0.812	0.793	0.829	0.764
Soru 19	0.786	0.805	0.778	0.818	0.750
Soru 20	0.793	0.809	0.791	0.826	0.759
Soru 21	0.795	0.812	0.786	0.823	0.764
Soru 22	0.793	0.812	0.782	0.827	0.761
Soru 23	0.804	0.820	0.795	0.827	0.777
Soru 24	0.787	0.803	0.784	0.820	0.755
Soru 25	0.790	0.806	0.788	0.824	0.757
Tüm sorular	0.800	0.815	0.793	0.831	0.770

Tablo A2: Cinsiyete Göre İfadelere Katılma Düzeyleri

	Erkek		Kadın		Sıra farkı	M-W (p)
	Ort.	St. sapma	Ort.	St. sapma		
Vergileme ilkeleri						
Soru 1	2.012	1.111	1.814	0.952	-246	0.350
Soru 2	3.047	1.147	2.914	1.018	-265.5	0.323
Soru 3	2.221	1.259	2.229	1.144	67	0.803
Soru 4	2.721	1.343	2.700	1.147	6	0.982
Soru 5	2.593	1.259	2.557	1.293	-58	0.831
Soru 6	2.372	1.302	2.200	1.314	-257	0.340
Soru 7	2.000	1.178	1.657	0.866	-443	0.048
Soru 8	2.919	1.330	2.986	1.257	76	0.777
Soru 9	2.314	1.066	1.971	0.884	-509	0.034
Soru 10	2.372	1.128	1.957	0.908	-600	0.023
Mükellef tutumları						
Soru 11	1.884	1.045	1.886	0.790	222	0.387
Soru 12	3.535	1.308	3.543	1.247	-20.5	0.939
Soru 13	3.581	1.183	3.771	0.995	224	0.400
Soru 14	4.105	1.106	3.943	1.250	-144	0.583
Vergi bilinci						
Soru 15	1.988	1.068	2.529	1.259	754	0.005
Soru 16	1.616	0.785	2.114	1.097	791.5	0.002
Soru 17	4.198	1.156	3.843	0.987	-795	0.003
Vergi suçları						
Soru 18	3.826	1.339	3.743	1.200	-241	0.368
Soru 19	4.023	1.178	3.743	1.188	-505	0.032
Soru 20	3.977	1.246	3.557	1.337	-607.5	0.023
Soru 21	3.826	1.339	3.743	1.200	-241	0.368
Vergi denetimi						
Soru 22	3.698	1.189	3.000	1.239	-949	0.001
Soru 23	3.988	1.153	3.686	1.186	-487	0.047
Soru 24	3.000	1.355	3.243	1.173	313.5	0.251
Soru 25	3.942	1.022	3.757	1.069	-281.5	0.293

Not: Beklenen sıra toplamaları: Erkekler=6751, Kadınlar=5495.

Tablo A3: Deneyime Göre İfadelere Katılma Düzeyleri

	Az deneyimli		Çok deneyimli		Sıra farkı	M-W (p)
	Ort.	St. sapma	Ort.	St. sapma		
Vergileme ilkeleri						
Soru 1	2.134	1.140	1.764	0.942	-521.5	0.046
Soru 2	3.090	1.026	2.910	1.135	-235.5	0.378
Soru 3	2.433	1.246	2.067	1.156	-512.5	0.048
Soru 4	2.612	1.193	2.787	1.301	215.5	0.425
Soru 5	2.657	1.297	2.517	1.253	-173.5	0.522
Soru 6	2.627	1.434	2.045	1.147	-647.5	0.016
Soru 7	2.015	1.212	1.719	0.917	-299	0.246
Soru 8	3.179	1.370	2.775	1.213	-565	0.034
Soru 9	2.313	1.183	2.045	0.824	-281	0.285
Soru 10	2.358	1.124	2.056	0.981	-464.5	0.048
Mükellef tutumları						
Soru 11	1.985	0.977	1.809	0.903	-329.5	0.109
Soru 12	3.448	1.259	3.607	1.293	262.5	0.321
Soru 13	3.851	1.077	3.528	1.109	-532.5	0.044
Soru 14	3.955	1.236	4.090	1.125	124.5	0.634
Vergi bilinci						
Soru 15	2.179	1.114	2.270	1.241	58.5	0.827
Soru 16	1.851	0.857	1.831	1.047	-193	0.455
Soru 17	4.060	1.071	4.022	1.118	-36	0.891
Vergi suçları						
Soru 18	3.627	1.229	3.910	1.302	481.5	0.046
Soru 19	3.836	1.175	3.944	1.200	188	0.477
Soru 20	3.701	1.314	3.854	1.293	221.5	0.404
Soru 21	3.164	1.286	3.551	1.216	527.5	0.039
Vergi denetimi						
Soru 22	3.701	1.267	3.966	1.092	313.5	0.237
Soru 23	3.015	1.225	3.180	1.319	222	0.414
Soru 24	3.776	1.027	3.921	1.058	267.5	0.315
Soru 25	4.254	1.035	4.449	0.965	345	0.106

Not:

Beklenen sıra toplamaları: Az deneyimliler=5259.5, Çok deneyimliler=6986.5

Not:

Kaynakça

- Abdioğlu, H. (2007). Vergi Denetiminde Kırmızı Bayrakların Kullanımı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 5(36), 16-35.
- Altundiş, M. (2007). Vergi Usul Kanunu'nda Yer Alan Vergi Suç ve Cezaları ile Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Bu Suçlara Etkisi. *Ankara Barosu Dergisi*, 65(1), 168-179.
- Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi.(1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (erişim tarihi: 14.12.2017).
- Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, (1961) *213-Vergi Usul Kanunu*. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>(erişim tarihi: 14.12.2017).
- Can, İ. (1981). Türkiye'de Vergi Denetimi Uygulaması ve Eleştirisi. *Maliye Dergisi*, 9(53), 66-78.
- Cansız, H. (2014). Defterdarlık Çalışanlarının Vergileme İlkelerine Bakışı: Afyonkarahisar Örneği. *AKÜ İİBF Dergisi*, 16(2), 33-43.
- Cansız, H. (2015). Defterdarlık Çalışanlarının Vergi Algıları: Afyonkarahisar Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2), 434-450.
- Çelikkaya, A. ve Sağbaş, İ. (2013). *Vergi Teorisi*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Çevik, S. (2004). Küreselleşen Dünyada Vergi Politikası: Vergi Politikasında Dönüşüm ve Küresel Sorunlar. *Vergi Dünyası*, 23(270), 150-166.
- Çiçek, H. (2006). Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri. *Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası Yayınları*, 65(2), 21-41.
- Demir, M. (2009). Toplumun Vergiye Karşı Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *Akademik Bakış Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 10(18), 6-26.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2014). Mükelleflerin Hakları ve Ödevleri Rehberi. <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/mukelleflinhakveod evleri2014.pdf> (erişim tarihi: 11.12.2017).
- Gerçek, A. (2006). Vergilemede Mükellef Hakları ve Türkiye'deki Durumun İncelenmesi. *Vergi Sorunları Dergisi*, 5(209), 122-139.
- Güner, Ü. (2008). *Türkiye'de Vergi Bilincinin ve Vergi Ahlakının Oluşmasında Gelir İdaresinin Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Koç, M. (2011). *Türkiye’de Vergi Kayıp Kaçağı ve Bunların Önlenmesinde Vergi Denetiminin Rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Organ, İ. ve Yegen, B. (2013). Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 241-270.
- Pehlivan, O. (2013). *Kamu Maliyesi*. Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Saraçoğlu, F. ve Çelik, B. (2003). “Vergi Usul Kanununda Mükellef Hakları ve Sorunlar”. *Maliye Seçme Yazılar Dergisi*, 23(7), 41-66.
- Somuncu, A. (2014). Yaygın Yoğun Vergi Denetimi: Hukuki Yapı ve Uygulamanın Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(43), 133-173.
- Şentürk, S. H. (2006). Vergilemede Adalet İlkesi Karşısında Düz ve Artan Oranlı Vergiler. *Çimento İşveren Dergisi*, 20(2), 16-25.
- Taşkın, Y. (2010). “Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri”. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi*, 5(54), 68-98.
- Tekbaş, A. (2009). Vergi Kanunlarının Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi: Türkiye Değerlendirmesi. *Strateji Geliştirme Başkanlığı Dergisi*, 9(396), 203-254.
- Tosuner, M. (2007). Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlakı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 9-37.
- Tuncer, S. (2003). *Vergi Hukuku ve Uygulaması*. Yaklaşım Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, Ö. S. (2015). *Uluslararası Denetim Standartlarına Göre Denetim Kanıtları ve Kanıt Toplama Teknikleri*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.